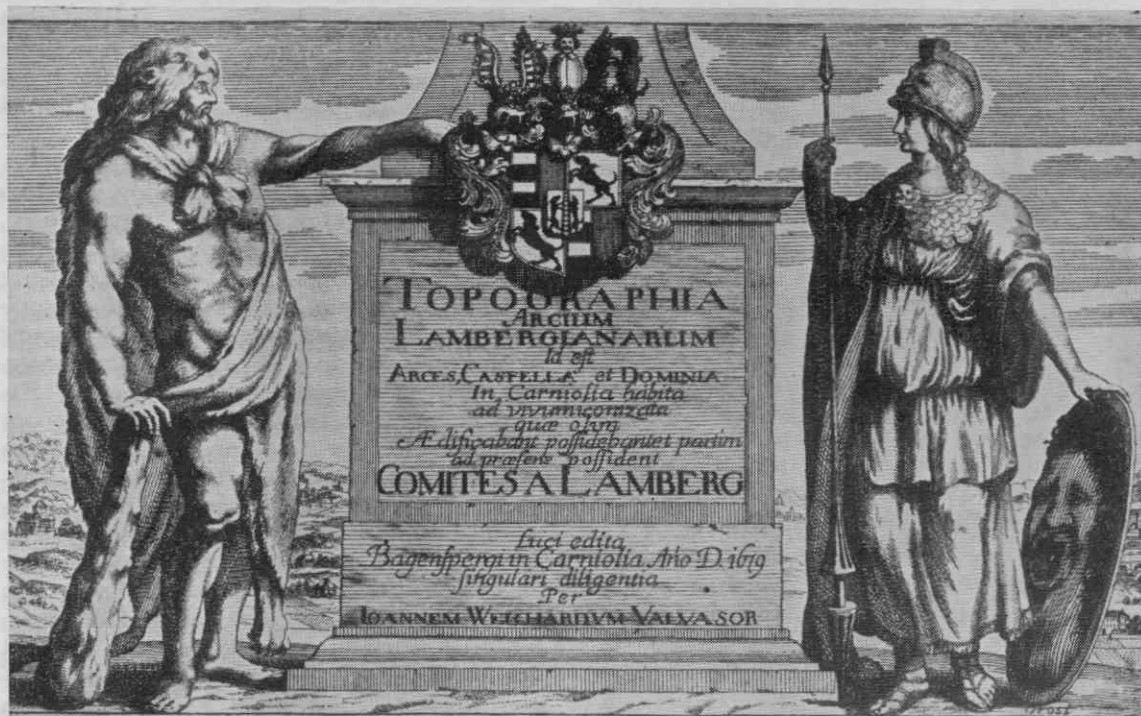

VALVASORJEVA TOPOGRAPHIA ARCIUM LAMBERGIANARUM

BRANKO REISP

Skoraj vsi, ki so kaj pisali o Valvasorju, zlasti pa tisti, ki so omenjali njegova dela, so kot tretjo Valvasorjevo publikacijo navajali Topografijo lamberskih gradov. Pisci so črpali ta podatek iz Valvasorjevega glavnega dela Die Ehre dess Hertzogthums Crain, Laybach — Nürnberg 1689, kjer je Valvasorjev korek-

da hrani en primerek tega dela Royal Society Library v Londonu pod signaturo 48. c. 26/143. a. 15. (Peter Radics, Johann Weikhard Freiherr von Valvasor, Laibach 1910, str. 203, 337). Valvasor je postal član angleške Kraljevske družbe leta 1687. Posredoval je tajnik družbe Thomas Gale, s katerim je bil Valvasor v pismenih

Naslovna stran Valvasorjeve Topografije lamberskih gradov

tor in komentator Erasmus Francisci v dodatku k VI. knjigi naštel dela »gospoda glavnega avtorja«. Podatek se glasi: »3. Topographia Arcium Lambergianarum, Castellorum, & Dominiorum in Carnioliā, ad vivum iconizata: (Das ist: Topographische Beschreibung der Lambergischen Schlösser /Kastellen/ und Herrschafften /so die Herren Grafen von Lamberg vormals/ in Crain /aufgebaut/ und besessen /auch theils noch heut darinn besitzen etc.) Wagensbergi, 1679. in Fol.« (Ehre VI, str. 368).

Več kot za naslov in podatek, sporočen po Francisciju, se o knjigi ni vedelo. Tisk je imel sicer v svoji biblioteki v Dolu pri Ljubljani še leta 1825 zbiralec kranjskih starin baron Jožef Kalasanc Erberg, pa ni prišel v evidenco. (J. K. Erberg, Versuch eines Entwurfes zu einer Literar-Geschichte für Crain... 1825, str. 142; rkp v AS). Šele Peter Radics, ki je več desetletij proučeval Valvasorja, je izvedel,

stikih in kateremu je pošiljal tudi svoja dela. Zato je razumljivo, da se je ta album bakrorezov ohranil prav v knjižnici družbe. Tudi Mirko Rupel je v Valvasorjevem berilu, Ljubljana 1951, zapisal: »Kolikor je znano, je tega delca ohranjen samo en izvod v Londonu.« (str. IX). Pri nas se je ohranil le osnutek za naslovno stran Topografije lamberskih gradov med gradivom, ki je prišlo obenem z Valvasorjevo knjižnico v današnjo Nacionalno in vseučiliško biblioteko v Zagrebu. Skicna knjiga za Topografijo sodobne vojvodine Kranjske ima kot zadnji, 358. list, naslovno stran, izdelano z rdečilom in tušem in signirano na levi strani: Nypoort del. (France Stelè, Valvasorjev krog in njegovo grafično delo; GMS 9 1928, str. 40).

To Valvasorjevo delo, znano doslej le v londonskem primerku, je bilo do nedavnega v drugem izvodu ohranjeno tudi v neki pri-

vatni biblioteki v Sloveniji. Po posredovanju Trubarjevega antikvariata v Ljubljani si je to knjižno redkost pridobila Knjižnica Narodnega muzeja v Ljubljani in s tem izpopolnila svojo zbirko Valvasorjevih tiskov. Muzejska knjižnica hrani že izredno redko Pasijonsko knjižico, Topografijo sodobne vojvodine Kranjske (v 2 izvodih), Ovidove Metamorfoze, izredno redko Topografijo solnograške Koroške, Prizorišče človeške smrti in Slavo vojvodine Kranjske (v 2 izvodih).

Valvasor je iz Topografije sodobne vojvodine Kranjske (Topographia Ducatus Carnioliae Moderna, 1679) izbral osemindvajset podob lamberskih posestev na Kranjskem, dodal poseben naslovni list in list s posvetilom grofu Janezu Maksimilijanu Lambergu. Tako je nastala posebna bibliografska enota, urejena podobno, kot Topographia Carinthiae Salisburgensis iz leta 1681.

Tekst naslovne strani, ki je tokrat prvič objavljena, se glasi nekoliko drugače, kot je zapisal Francisci, in to: Topographia Arcium Lambergianarum, id est Arces, Castella et Dominia in Carnioliā habita ad vivum iconizata, quae olim aedificabant, possidebant et partim ad praesens possident Comites a Lamberg. Luci edita Bagenspergi in Carnioliā Año D. 1679 singulari diligentia per Ioannem Weichardum Valvasor.

(Topografija lamberskih gradov, to je po naravi upodobljeni gradovi, trdnjave in gospostva na Kranjskem, ki so jih grofje lamberski nekoč zgradili, jih imeli v lasti in jih deloma še danes imajo. Izdal v Bogenšperku na Kranjskem leta Gospodovega 1679 s posebno prizadevnostjo Janez Vajkard Valvasor).

Naslovni list je vrezal v baker Andrej Trost. Med naslovnim listom in slikami lamberskih gradov je list, ki ima na prednji strani latinsko posvetilo grofu Janezu Maksi-

milijanu Lambergu, na hrbtni strani pa samo latinski anagram. Ta list je kakor druge tekste v Valvasorjevih zbirkah bakrorezov tiskal verjetno Janez Krstnik Mayr v Ljubljani.

V dedikaciji pravi Valvasor, da je bilo vseh lamberskih gradov osemindvajset. Toliko je zbranih tudi podob v tej topografiji. Ker je grad Kamen pri Begunjah (Stain) prikazan dvakrat, je sicer upodobljenih le sedemindvajset gradov, kljub temu je knjižica skoraj gotovo popolna. Valvasor je uporabil za odtise iste plošče kot v Topografiji sodobne vojvodine Kranjske — čeprav z nekaterimi spremembami v ploščah — in zato sta obe deli seveda tudi enakega formata. Ta izvod je vezan v temnorjavo usnje. Obe platnici imata v usnje vtisnjen okrasni rob in v sredini elipsast venček. Vezava je stara.

V Topografiji lamberskih gradov so — po vrsti — naslednje upodobitve: Altgvetenberg, Draskhoviz, Drogembl, Egkh bey Putpetšch — Berdo, Gimpl — Kumpole, Gvetenberg, Habach, Hallerstein, Hoffdrogembl, Hoffmanspurg, Die Statt Vnd Schloßs Laas, Manspurg — Mengush, Nevdeck, Nevmarcktl, Orttenegg, Revttenebvg, Rottenbichell, Savenstein, Saverch — Zaverh, Scherenbichell, Schneeberg — Sneperg, Smreck — Smrekha, Stain, Stain Uon Der hinern Seiten, Steinpvhell, Törmetsh, Waissenstain, Willingrain. Imena gradov in krajev navajam tu v isti obliki, kot so napisani na originalnih listih. Razvidno je torej, da je Valvasor za odtise, zbrane v tem dedikacijskem albumu, odstranil s plošč, razen pri šestih izjemah, slovenska imena. Odstranil je tudi številke, ki jih imajo ti listi v Topografiji sodobne vojvodine Kranjske, kar se razločno vidi npr. pri odtisu gradu Zavrha in Smreke. Ponekod je odpadla tudi signatura WD (= Valvasor delineavit), drugih bistvenih razlik med odtisi v Topografiji sodobne vojvodine Kranjske in med odtisi v Topografiji lamberskih gradov pa ni.

